

สรุปบทเรียนจากการพัฒนาความรู้
เรื่อง กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ
(PDPA for Government Officer)

ผ่านระบบออนไลน์ สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล
Thailand Digital Government Academy (TDGA)

บรรยายโดย ดร.มนต์ศักดิ์ โชติเจริญธรรม ที่ปรึกษาเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
ผู้อำนวยการฝ่ายดาตาไซลูชั่น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล
ผู้บริหารข้อมูลระดับสูง (CDO) สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานกฎหมายเพื่อประกอบการเก็บรวบรวม ใช้งาน และเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล และฐานกฎหมายที่แนะนำสำหรับภาครัฐ
๒. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยอาศัยฐานกฎหมายภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะและความจำเป็นในการใช้อำนาจรัฐ
๓. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจบทบาทต่าง ๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) ผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor) และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) หมายถึง ข้อมูลใด ๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดาซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม หรือข้อมูลของนิติบุคคล แบ่งได้เป็น ๒ กลุ่มหลัก ได้แก่

๑. ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป คือ ข้อมูลที่สามารถใช้ระบุตัวตนของบุคคลได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ อีเมล เลขบัตรประจำตัวประชาชน เลขหนังสือเดินทาง เลขที่บัญชีธนาคาร เลขบัตรเครดิต วันเดือนปีเกิด เป็นต้น
๒. ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive Personal Data) คือ ข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน และอาจก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติหากถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด กฎหมายจึงกำหนดให้มีมาตรการคุ้มครองที่เข้มงวดกว่า เช่น เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ (เช่น ลายนิ้วมือ การสแกนใบหน้า/ม่านตา) เป็นต้น

Personal Data Protection Act (PDPA) หมายถึง พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนและกำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลตาม พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒

๑. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject) ตามกฎหมายไม่ได้ให้คำนิยามไว้ แต่โดยหลักการทั่วไปแล้ว หมายถึงบุคคลที่ข้อมูลนั้นระบุไปถึง

๒. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data controller) บุคคลหรือนิติบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ต้องตัดสินใจ เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

๓. ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) บุคคลหรือนิติบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Officer: DPO) ซึ่งทำหน้าที่หลักในการกำกับดูแลให้องค์กรปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ในกรณีดังนี้

๑. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหน่วยงานของรัฐ
๒. มีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย จำเป็นต้องตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลหรือระบบอย่างสม่ำเสมอ โดยเหตุที่มีข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก
๓. กิจกรรมหลักเป็นการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งข้อมูลละเอียดอ่อน (Sensitive personal data)

หลักการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

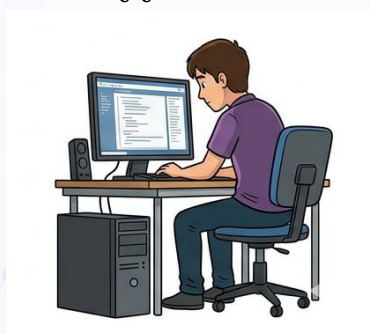
การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องมีการดำเนินการดังนี้

๑. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องให้ความยินยอม
๒. ต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
๓. ความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องแยกออกจากส่วนอื่นชัดเจน
๔. มีแบบหรือข้อความที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่ายและต้องไม่เป็นการหลอกลวง
๕. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้

หมายเหตุ

๑. ในการขอความยินยอมต้องคำนึงอย่างถึงที่สุดในความเป็นอิสระของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ในการให้ความยินยอม

๒. ต้องไม่มีเงื่อนไขในการให้ความยินยอมเพื่อเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่มี ความจำเป็นหรือเกี่ยวข้องสำหรับการเข้าทำสัญญาซึ่งรวมถึงการให้บริการนั้น ๆ

การเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องขอความยินยอมก่อนหรือขณะดำเนินการ

๒. การเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ต้องแจ้งรายละเอียดให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ ดังนี้

๒.๑ วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม

๒.๒ แจ้งให้ทราบกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องให้ข้อมูลเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายหรือสัญญา รวมทั้งแจ้งถึงผลกระทบที่เป็นไปได้จากการไม่ให้ข้อมูลส่วนบุคคล

๒.๓ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวม

๒.๔ บุคคลหรือหน่วยงานซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมอาจจะถูกเปิดเผย

๒.๕ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อ

๒.๖ สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

การเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน

การเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนจะชอบด้วยกฎหมายเมื่อปฏิบัติตามหลักการหนึ่งหลักการใด ดังนี้

๑. ต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง

๒. ทำไปเพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถให้ความยินยอมได้

๓. การดำเนินกิจกรรมโดยชอบด้วยกฎหมายที่มีการคุ้มครองที่เหมาะสมของมูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรไม่แสวงกำไร

๔. เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะด้วยความยินยอมโดยชัดแจ้งของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

๕. จำเป็นเพื่อการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย

๖. จำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้เฉพาะ

ข้อยกเว้นการใช้บังคับ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ (PDPA) แบ่งเป็น ๒ รูปแบบหลัก ได้แก่ กรณีที่กฎหมายไม่ใช้บังคับเลย (มาตรา ๔) และ กรณีที่กฎหมายใช้บังคับแต่ได้รับยกเว้น "ไม่ต้องขอความยินยอม"

๑. กรณีที่กฎหมายไม่ใช้บังคับเลย (ตามมาตรา ๔)

๑.๑ เพื่อประโยชน์ส่วนตน การเก็บ ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลเพื่อกิจกรรมส่วนตัวหรือในครอบครัวเท่านั้น เช่น ถ่ายรูปครอบครัว สมุดบันทึกส่วนตัว เป็นต้น

๑.๒ เพื่อดำเนินงานของรัฐ การดำเนินการของหน่วยงานรัฐเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ การรักษาความปลอดภัยสาธารณะ การป้องกันอาชญากรรม หรือการสอบสวนและพิจารณาคดีของเจ้าหน้าที่

๑.๓ เพื่อประโยชน์ของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา

๑.๔ เพื่อการพิจารณาของศาล และการดำเนินงานของเจ้าพนักงานบังคับคดี

๑.๕ สถาบันการเงิน กิจกรรมข้อมูลเครดิตแห่งชาติและการใช้บังคับกฎหมายของสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง

๒. กรณีที่กฎหมายใช้บังคับ แต่ได้รับยกเว้น "ไม่ต้องขอความยินยอม"

๒.๑ เพื่อปฏิบัติตามสัญญา เช่น การจัดส่งสินค้าตามคำสั่งซื้อ หรือการจ้างงาน

๒.๒ เพื่อป้องกันหรือระงับอันตราย ต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล

๒.๓ เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจรัฐ

๒.๔ เพื่อการศึกษาวิจัย หรือสถิติ ที่มีมาตรการปกป้องข้อมูลอย่างเหมาะสม

๒.๕ เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมาย ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

การใช้และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

- ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเว้นแต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอม
- ต้องไม่ใช่หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้กับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
- การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอม ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องบันทึกการใช้หรือเปิดเผยนั้นไว้

หมายเหตุ การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ ประเทศปลายทางหรือองค์การระหว่างประเทศที่รับข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ

สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

๑. สิทธิได้รับแจ้งรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล (Right to be informed)
๒. สิทธิขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล (Right of access)
๓. สิทธิขอให้โอนข้อมูลส่วนบุคคล (Right to data portability)
๔. สิทธิคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (Right to object)
๕. สิทธิขอให้ลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ (Right to erasure/right to be forgotten)
๖. สิทธิขอให้ระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล (Right to restrict processing)
๗. สิทธิขอให้แก้ไขข้อมูลส่วนบุคคล (Right to rectification)
๘. สิทธิในการร้องเรียนกรณีที่ถูกควบคุมหรือผู้ประมวลผลไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ความรับผิดและบทลงโทษ

ความรับผิดทางแพ่ง

- ผู้กระทำความผิดข้อมูลส่วนบุคคลต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม
- ศาลมีอำนาจสั่งให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมได้สองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

โทษอาญา

- กำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้สำหรับความผิดร้ายแรง เช่น การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนโดยมิชอบ ล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นแล้วนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่นโดยมิชอบ
- ระวังโทษสูงสุดจำคุกไม่เกิน ๑ ปีหรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ
- ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล กรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นอาจต้องร่วมรับผิดในความผิดอาญาที่เกิดขึ้น

โทษทางปกครอง

- กำหนดโทษปรับทางปกครองสำหรับการกระทำความผิดที่เป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ไม่แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ ขอความยินยอมโดยหลอกลวงเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่แต่งตั้ง DPO เป็นต้น
- โทษปรับทางปกครองสูงสุด ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานกฎหมายเพื่อประกอบการเก็บรวบรวม ใช้งาน และเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล และฐานกฎหมายที่แนะนำสำหรับภาครัฐ
๒. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยอาศัยฐานกฎหมายภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะและความจำเป็นในการใช้อำนาจรัฐ
๓. มีความรู้ ความเข้าใจบทบาทต่าง ๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) ผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor) และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

โดย นางสาวพิมพ์ลดา ณะรินทร์ เจ้าหน้าที่งานธุรการปฏิบัติงาน
กลุ่มทะเบียนประวัติและบำเหน็จความชอบ กองการเจ้าหน้าที่
สิงหาคม ๒๕๖๙

